

Рецензії

В.П. Міклова

Про інвестиційне забезпечення інтелектуалізації економіки України

Сучасний стан розвитку сфер вищої освіти та науки в Україні зумовлює необхідність розроблення обґрунтованих шляхів покращення рівня їх інвестиційного забезпечення. З цих позицій, цікавою є рецензована монографія* Олексія Олександровича Другова, яка містить чітку постановку проблеми, передумови дослідження та обґрунтовані наукові результати, щодо її розв'язання в українських умовах.

Потрібно першочергово відзначити, що монографія відрізняється системністю та глибиною підходу. Зокрема, автор розглядає інтелектуалізацію економіки з позицій економічного зростання. Визначає глибинні проблеми розвитку її основних сфер: вищої освіти та науки, систематизує їх та доходить висновку, що основною із них є недостатність інвестиційного забезпечення.

У першому розділі «Теорія та світовий досвід розвитку інтелектуалізації економіки» автором обґрунтовуються теоретико-методологічні засади інтелектуалізації, як економічного процесу. Робиться висновок, що у рамках теорії людського капіталу доцільно виділити окремий напрямок, теорію інтелектуального капіталу, який дозволить більш точно обґрунтувати питання взаємозв'язку між інтелектом людини та інтелектуалізацією, як економічним процесом, її інвестиційним забезпеченням та впливом на економічний розвиток суспільства.

Зважаючи на те, що теоретико-методологічні питання інтелектуалізації економіки майже не описано у сучасній економічній науці, автором обґрунтовується низка понять та термінів. Зокрема, інтелектуалізація, яка розглядається як процес накопичення індивідом знань та навичок їх застосовувати у повсякденному житті та виробничому процесі, який має відносну стійкість; інтелектуалізація економіки – процес створення та накопичення у суспільстві знань та вмінь їх застосовувати, що, як правило, сприяє економічному зростанню, спричинює у ній структурні зміни підвищуючи частку сфер нематеріального виробництва, інтелектуальної праці, інформаційних і високих технологій, підвищує продуктивність праці.

До сфер інтелектуалізації економіки автором віднесено: освіту, науку та інформаційні технології. Значення цих сфер для розвитку процесу інтелектуалізації є різним. Зокрема, розвиток сфери науки та вищої освіти обумовлюють розвиток інформаційних технологій, тобто вини є первинними, а сфера інформаційних технологій – вторинною. Окрім того зазначені сфери варто проструктурувати. Зокрема сфера освіти поділяється на дошкільну, загальноосвітню, спеціалізовану та вищу. У перших трьох переважно передаються основні фундаментальні знання, зміни в яких мають

© В.П. Міклова, 2011.

* Другов О.О. Інвестиційне забезпечення інтелектуалізації економіки України. – К. : УБС НБУ, 2010. – 284 с.

повільний характер. Знання, що передаються у сфері вищої освіти оновлюються найшвидше, є найбільш актуальними, що визначає її як найбільш гнучку та прогресивну. Відповідно, саме сфери вищої освіти та науки пропонуються визначати як основні для інтелектуалізації економіки.

Автором визначено основні проблеми, що гальмують процес інтелектуалізації економіки в Україні, та обґрунтовано тезу, що їх вирішення неможливе без покращення інвестиційного забезпечення сфер інтелектуалізації. Воно ж дозволить залучити туди кращі кадри, поліпшити матеріально-технічну базу, дозволить розробити та запровадити новітні інформаційні технології. У комплексі це дозволить прискорити розвиток сфер інтелектуалізації, що, у свою чергу, забезпечить прискорення темпів економічного зростання країни

У другому розділі «*Механізми інвестиційного забезпечення сфер інтелектуалізації економіки України*» автором наводяться результати аналізу стану та недоліків функціонуючих механізмів інвестиційного забезпечення сфер інтелектуалізації економіки. Інвестування в інтелектуалізацію трактується як вкладення матеріальних та нематеріальних цінностей у процес накопичення у суспільстві знань та вмінь їх застосовувати, що, як правило, сприяє економічному зростанню, спричинює у ній структурні зміни, підвищуючи частку сфер нематеріального виробництва, інтелектуальної праці, інформаційних і високих технологій, підвищує продуктивність праці. Обґрунтовується єдиний механізм інвестиційного забезпечення сфер інтелектуалізації економіки, як система елементів, організаційних та економічних форм і важелів розподілу та перерозподілу інвестиційних ресурсів у процесі створення, обробки, накопичення, передачі та комерціалізації на ринку знань, що забезпечують діяльність сфер вищої освіти та науки.

У процесі дослідження також виявлено суперечності інтересів у сфері інвестування сфер вищої освіти та науки. Вони зумовлюють внутрішні суперечності механізму інвестиційного забезпечення сфер вищої освіти та науки, які знижують ефективність та результативність його роботи. Суперечності проявляються у двох напрямках: інвестор і отримувач інвестицій мають бути зацікавлені у реалізації проекту, натомість ще на етапі підписання угоди є конфлікт їх інтересів; підвищення рівня інвестування науки має сприяти розвитку вищої освіти і навпаки. Та при цьому вони є фактичними конкурентами за отримання публічних коштів, що нівелює перше твердження.

Зрозуміло, що повністю вирішити ці суперечності в умовах ринкової економіки неможливо. Вони навіть певним чином стимулюють їх учасників до більш ефективного розпорядження інвестиціями. Та все ж таки, їх заострення негативно відображається на розвитку сфер вищої освіти та науки. Тобто, можна зробити висновок, що ці суперечності мають знаходитись у певних рамках.

У розділі «*Аналіз стану інвестиційного забезпечення сфер інтелектуалізації економіки в Україні*» аналіз та оцінка організаційно-функціонального розвитку сфери української науки дозволили зробити висновок, що в Україні, наразі, вона працює неефективно. Немає чіткої взаємодії з бізнесом, міжнародного співробітництва. Бюджетне фінансування не стимулює наукові інститути до підвищення ефективності роботи. Немає потрібного рівня співпраці з вищими навчальними закладами (ВНЗ), де, за даними статистики, сконцентровано основний науковий потенціал країни. Показники наукових досліджень та розробок постійно знижуються, наукова діяльність користується низьким авторитетом у суспільстві. Багато фахівців із

науковими ступенями не беруть участь у наукових роботах, хоча чисельність їх постійно зростає. Вища школа, на відміну від світової практики, перебуває осторонь науки. Подальший розвиток цих процесів призведе до поступової її маргіналізації.

Зважаючи на несприятливу демографічну ситуацію та посилення залучення українських студентів на навчання у ВНЗ за кордоном, у системі вищої освіти України складається несприятлива ситуація для подальшого розвитку, який може мати декілька сценаріїв: песимістичний, відносно песимістичний та оптимістичний. Реалізація будь-якого з них зумовлюється умовами регулювання та рівнем інвестування, що обґрунтовує необхідність розроблення організаційно-економічних методів їх розвитку та підвищення ефективності.

У четвертому розділі «*Розвиток інвестиційного забезпечення сфер інтелектуалізації економіки України*» автором обґрунтовано, що підвищення ефективності роботи сфер вищої освіти та науки в Україні потребує збалансованого підходу до їх регулювання та розвитку. Виділено основні проблеми, що перешкоджають цьому в Україні: відсутність чіткої координації цілей розвитку науки та вищої освіти; низький рівень інтеграції науки та вищої освіти через відділеність наукових досліджень та розробок (Академії наук) від вищої освіти (ВНЗ). Для їх вирішення запропоновано застосовувати наступні організаційно-економічні методи: створювати науково-навчальні комплекси на зразок науково-навчального комплексу «Економосвіта», що дозволить більш оперативно та ефективно передавати знання зі сфери науки в освіту; запровадити Державну програму розвитку науково-освітніх комплексів; переглянути пріоритети державного інвестування сфер вищої освіти та науки у сторону збільшення

частки фінансування інвестиційних потреб; створити при УкрІНТЕІ електронну базу монографій та інших наукових праць, які через Інтернет стали би доступними усім науковцям та науково-педагогічним працівникам.

У заключному розділі монографії «*Інвестиційне забезпечення посилення впливу інтелектуалізації на економічне зростання України*» автором запропоновано основні організаційно-економічні заходи з розвитку інвестиційного забезпечення посилення впливу інтелектуалізації на економічне зростання України: забезпечення роботи інтелектуальних кластерів (на основі синтезу теорій міжнародної конкурентоспроможності (М. Портера) та постіндустріального суспільства (Д. Белл); створення фонду розвитку інтелектуалізації економіки (метою діяльності цього фонду має стати забезпечення розвитку інтелектуального потенціалу сфер науки та вищої освіти України, напрямами – підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників, сприяння науково-технічним розробкам та їх подальшій комерціалізації, розвиток інфраструктури ВНЗ та наукових установ); запровадження банку розвитку інтелекту, фінансової установи, яка в умовах фінансово-економічної нестабільності має здійснювати викуп у комерційних банків проблемних позик, наданих на інтелектуально-інноваційні проекти, та їх фінансове оздоровлення.

Загалом, монографія О.О. Другова є системною науковою працею, яка містить цінні як з теоретичної, так і практичної точки зору результати, і буде цікавою науковим, науково-педагогічним працівникам, спеціалістам-практикам та студентам, які займаються проблематикою інвестиційного забезпечення сфер інтелектуалізації економіки.

Надійшло 28.03.2011 р.